

Diversitat de **BiDes**

15es JORNADES CATALANES D'INFORMACIÓ I DOCUMENTACIÓ

Barcelona, 10 i 11 de maig de 2018

Els lots i clubs de lectura fàcil de la Central de Préstec: una eina de suport per a la biblioteca inclusiva / Los lotes i clubes de lectura fácil de la Central de Préstec: una herramienta a favor de la biblioteca inclusiva

Autors/es:

- Francesc Xavier González-Cuadra, cap de la Central
- Elena Alonso Macias, bibliotecària

Lloc de treball i adreça.

- Central de Préstec i Serveis Especials
- Carretera del Mig 40, L'Hospitalet de Llobregat, 93.553.82.77

Telèfon.

- 93.553.82.72

Pàgina web. <http://biblioteques.gencat.cat/ca/professionals/cepse/>

Correu electrònic. fgonzalezc@gencat.cat ; ealonsoma@gencat.cat

Resum: (100-150 paraules en català, castellà i anglès)

Català:

La Central de Préstec i Serveis Especials del Servei de Biblioteques de la Generalitat de Catalunya -biblioteca dipositària dins el mapa de lectura fàcil- té com un dels seus objectius primordials el foment de la lectura fàcil a través dels seus lots i clubs de lectura, que configuren una part important de les seves col·leccions.

L'objectiu de la comunicació és doble. Evidenciar el rol de la Central com un actor en la promoció de lectura fàcil a Catalunya i destacar que aquesta és una de les missions que ha de complir la institució bibliotecària per esdevenir biblioteca inclusiva.

La hipòtesi de treball vol constatar que una política de col·lecció òptima juntament amb la detecció prèvia d'una demanda latent han afavorit el creixement exponencial dels clubs de lectura fàcil, així com la programació d'altres activitats que incideixen a favor dels objectius de la biblioteca inclusiva. La metodologia emprada ha estat triple: anàlisi estadístic de préstec de clubs i lots; mapa de biblioteques i centres participants i, en últim terme l'estudi dels catàlegs i l'oferta editorial de col·leccions de lectura fàcil.

15es JORNADES CATALANES D'INFORMACIÓ I DOCUMENTACIÓ

Barcelona, 10 i 11 de maig de 2018

L'experiència proporciona tres conclusions: posa de manifest que el foment de la lectura fàcil és un vector creixent en el món de la biblioteca pública; explicita l'esforç que està realitzant el Sistema de Lectura Pública de Catalunya per assolir els objectius pautats com a biblioteca inclusiva i, que el rol de la Central de Préstec es determinant per a la dinamització de la biblioteca pública catalana com a biblioteca social i inclusiva.

Castellà:

La Central de Préstec i Serveis Especials del Servei de Biblioteques de la Generalitat de Catalunya -biblioteca depositaria en el mapa de lectura fàcil- tiene como uno de sus objetivos primordiales el fomento de la lectura fàcil a través de sus lotes y clubes de lectura, que configuran una parte importante de sus colecciones.

El objetivo de la comunicación es doble. Evidenciar el rol de la Central como un actor en la promoción de lectura fàcil en Cataluña y destacar que esta es una de las misiones que debe cumplir la institución bibliotecaria para convertirse en biblioteca inclusiva. La hipótesis de trabajo quiere constatar que una política de colección óptima junto a la detección previa de una demanda latente ha favorecido el crecimiento exponencial de los clubes de lectura fàcil, así como la programación de otras actividades que inciden a favor de los objetivos de la biblioteca inclusiva. La metodología utilizada ha sido triple: análisis estadístico de préstamo de clubes y lotes; mapa de bibliotecas y centros participantes y, en último término el estudio de los catálogos y la oferta editorial de colecciones de lectura fàcil. La experiencia proporciona tres conclusiones: pone de manifiesto que el fomento de la lectura fàcil es un vector creciente en el mundo de la biblioteca pública; explicita el esfuerzo que está realizando el Sistema de Lectura Pública de Cataluña para alcanzar los objetivos pautados como biblioteca inclusiva y, que el rol de la Central de Préstamo es determinante para la dinamización de la biblioteca pública catalana como biblioteca social e inclusiva.

Anglès:

The Central de Préstec i Serveis Especials of the Generalitat de Catalunya's Library Services -depository library in the Easy Reading services map - has as one of its primary

15es JORNADES CATALANES D'INFORMACIÓ I DOCUMENTACIÓ

Barcelona, 10 i 11 de maig de 2018

objectives the promotion of Easy Reading through its Reading Clubs, which make up an important part of its collections.

The goal of this communication is double. Evidence of the role of the Central as an actor in the promotion of Easy Reading in Catalonia and emphasize that this is one of the missions that the library institution must fulfill in order to become an inclusive library.

The work hypothesis aims to confirm that an optimum collection policy coupled with the prior detection of latent demand has favored the exponential growth of Easy Reading Clubs, as well as the programming of other activities that affect the objectives of the inclusive library. The methodology used has been triple: statistical analysis of Easy Reading Clubs interlibrary loans; Map of libraries and participating centers, and ultimately the study of catalogs and the publishing offer of Easy Reading collections.

The experience provides three conclusions: it shows that the promotion of Easy Reading is a growing vector in the world of the public library; it explains the effort being made by the Public Reading System of Catalonia to achieve the goals set as an inclusive library and that the role of the Central de Préstec is decisive for the dynamization of the Catalan public library as a social and inclusive library .

Paraules clau:

- Central de Préstec i Serveis Especials, CePSE, Lectura fàcil, Clubs de lectura, Biblioteques inclusives, Foment de la lectura, Biblioteca social.
- Central de Préstec i Serveis Especials, CePSE, Lectura fàcil, Clubes de lectura, Bibliotecas inclusivas, Fomento de la lectura, Biblioteca social.
- Central Préstec i Serveis Especials, CePSE, Easy reading, Reading clubs, Inclusive libraries, Reading promotion, Social library.

Els lots i clubs de lectura fàcil de la Central de Préstec: una eina de suport per a la biblioteca inclusiva.

1. La lectura fàcil com un dels pilars de la biblioteca inclusiva: una aproximació aforística.

Les dites i màximes sobre llibres, biblioteques o lectura en general és un dels terrenys més prolífics de l'aforística. El caràcter reverencial del llibre com artefacte cultural, l'assimilació de les biblioteques a temples del saber o el fet que la lectura sigui considerada una de les pràctiques iniciàtiques més transcendents proporcionen la matèria primera per a producció tan intensa com simbòlica sobre la cultura del llibre. Les al·lusions al món del llibre i la lectura com una arcàdia ideal i un dels símbols més reeixits de la civilització ja formen part tant de la cultura elitista com de la popular.

Entre l'immens inventari de l'aforística librària en destaquen dos. El primer aforisme, de Jorge Luis Borges, i expressat en els darrers de la seva vida, deixa constància poètica de l'amor incondicional que sentí l'erudit i escriptor argentí pel món del llibre quan afirmà que "*siempre imaginé que el Paraíso sería algún tipo de biblioteca.*" El segon de Doris Lessing, no sols palesa el veritable compromís polític de l'escriptora britànica, sinó que defineix a la perfecció el concepte de biblioteca pública quan la defineix com "*the most democratic of institutions because no one - but no one at all - can tell you what to read and when and how* (la biblioteca pública és la més democràtica de les institucions perquè ningú pot dir-te què, quan i com llegir)". Paradís, democràcia o llibertat plena són les tres idees (o ideals) que ambdós escriptors assimilaren implícitament al llibre, la biblioteca o a la lectura.

Ideals -sovint eteris- però que ens permeten una aproximació molt real a allò què significa la lectura fàcil i la seva pràctica en aquells col·lectius o individus que, per diverses raons, no tenen un accés normalitzat a la informació, a la cultura i a tot el què això comporta. Però què és la lectura fàcil i en què es diferencia d'un text o d'una lectura normal?

Malgrat que la significació del què és lectura fàcil pot resultar senzilla, a la pràctica la seva definició (i concreció) genera menys unanimitat, tal i com queda palès a les Directrius per a materials de lectura fàcil¹ (versió catalana de les Guidelines for Easy-to-read materials) publicades per primer cop el 1999, i revisades el 2012. En aquestes s'opta per oferir una

¹ Directrius per a materials de Lectura Fàcil [En línia]. Barcelona : COBDC, 2012.
<http://www.cobdc.org/publica/directrius/directrius_lf.pdf > [6 de març 2018].

doble definició que, per una banda, aborda el tractament lingüístic del text i, de l'altra, al·ludeix al fet de l'adaptació fàcil dels textos, cometent -per cert- l'error de definició circular, és a dir, intentar definir quelcom emprant en la definició el terme o concepte a definir.

En el cas de l'experiència que avui es presenta, i al no ser d'objecte d'estudi la naturalesa epistemològica del concepte, s'ha optat per definir o circumscriure els límits del què és lectura fàcil en base als col·lectius als quals va dirigida, evitant -això sí- no caure en incloure dins la lectura fàcil a subgèneres formals com la lletra gran, etc. En allò on coincidim amb les Directrius, i en el consta al preàmbul de la web de l'Associació de Lectura Fàcil, és que aquests materials es defineixen molt millor sobre el seu caràcter utilitari més que no pas per una definició acadèmica stricto sensu. Així doncs, considerem per lectura fàcil tot aquell document de naturalesa textual, que sol tenir una substància de ficció (literària) o conceptual (coneixement), la composició formal de la qual destaca per la presència d'elements textuais i paratextuais (il·lustracions, etc.) que tenen per finalitat última la comprensió i assimilació per part de persones amb dificultats lectores transitòries (col·lectius immigrants, lectors amb un incipient alfabetisme funcional, baix nivell d'escolarització, etc.) o permanents (discapacitats intel·lectuals severes, gent gran, etc.).

L'objectiu d'aquesta experiència és, en definitiva, mostrar de quina forma es pot menar una política de préstec i difusió de lots de documents de lectura fàcil tant per a clubs de lectura permanents de biblioteques, escoles o aules d'alfabetització o formació permanent, o bé clubs puntuals creats ad hoc per atendre necessitats lectores en una institució determinada en un moment puntual o programat.

Abans de posar en context la nostra experiència és preceptiu fer una breu aproximació al que és actualment la Central de Préstec i Serveis Especials (CePSE) i com evolucionà fins a l'actualitat per a emmarcar i entendre l'evolució de la seva filosofia d'alguns dels seus serveis més importants, com és en aquest cas els lots (i posteriors clubs) de lectura fàcil.

2. La Central de Préstec, la 'biblioteca de biblioteques' del Sistema de Lectura Pública de Catalunya (SLPC)

2.1 Centre d'obtenció de documents (1996-1998) i Central de Préstec (1999-2006)

El 1996 el Servei de Biblioteques de la Generalitat de Catalunya creà el Centre d'obtenció de documents², l'embrió l'actual Central de Préstec i Serveis Especials. Es tractava d'un petit repositori documental que tenia com a missió oferir en préstec interbibliotecari la seva reduïda col·lecció. El Centre va prendre una nova dimensió i altres funcionalitats el 1999. La seva seu es traslladà a les instal·lacions del Departament de Cultura a l'edifici de La Campana (carrer Minería, 55) de Barcelona. En aquesta segona etapa, i ja coneguda com a Central de Préstec, aquesta unitat s'erigí en una veritable eina de suport del Servei de Biblioteques de la Generalitat de Catalunya. Algunes de les seves anteriors funcions es materialitzaren amb un pressupost propi, i allò més important, es definiren les seves missions i objectius que foren, bàsicament, les funcions que té actualment la CePSE, tal i com també se la coneix.

Les funcions de la Central de Préstec durant el període de 1999 al 2007 consistien en:

- a) Gestió dels fons de baix ús procedents de les operacions d'esporgada de les biblioteques del Sistema de Lectura Pública de Catalunya, i donatius particulars
- b) Difusió via préstec interbibliotecari dels fons heterogenis de la Central³,
- c) Redistribució dels materials duplicats per la resta de biblioteques del SLPC i altres entitats culturals que ho requerissin.

La Central de Préstec durant el seu segon període (1999-2007)⁴ es dedicà sobretot a constituir una col·lecció heterogènia -molt rica i diversa- que servia (i encara serveix⁵) de suport a les biblioteques del SLPC. Durant aquesta etapa, la Central de Préstec també elaborà lots de llibres però es tractava de lots ocasionals i creats ad hoc per activitats puntuals. La majoria d'ocasions solien respondre a una petició expressa d'una biblioteca, i normalment solien ser lots temàtics en els què es barrejaven diferents formats documentals (monografies, audiovisuals i documents sonors). Els primers lots en préstec de la Central no

² Casals i Net, Josep. *El Centre d'Obtenció de Documents*. Barcelona: [el Servei], 1996.

³ Els fons de la Central de Préstec es bastien sobretot dels fons de baix ús, donacions particulars, una selecció molt reduïda del dipòsit legal de Barcelona i les adquisicions que intentaven equilibrar una col·lecció molt heterogènia, sobretot per la procedència dels seus materials.

⁴ González Cuadra, Francesc Xavier, Dionís Orrit Ambrosio. "Las bibliotecas depositarias. La Central de Préstamo del Servicio de Bibliotecas de la Generalitat de Catalunya". En: *La biblioteca pública: portal de la sociedad de la información: actas del I Congreso Nacional de Bibliotecas Públicas, Valencia, 29, 30 y 31 de octubre de 2002*. Madrid: MECD, Subdirección General de Coordinación Bibliotecaria, 2002, p. 58-67.
<http://travesia.mcu.es/portalsnb/jspui/bitstream/10421/1160/1/com_058.pdf> [Consulta 7.03.2018]

⁵ Actualment, la col·lecció principal de la Central de Préstec (Fons General, uns 150.000 documents) segueix constituint el gruix de la col·lecció prestable. Cada dia es reben prop de 200 peticions, de les quals el 75% pertanyen al fons general. A banda del fons general esmentat, la CePSE compta amb el fons de la Biblioteca Pública de Barcelona (65.000), el fons d'audiovisuals, els fons esmentats (multiculturalitat, llengües, etc) i la col·lecció de lots per a clubs de lectura que situa el volum total de documents en uns 325.000.

tenien una voluntat ni operativa ni planificada. Tampoc tenien per missió respondre a una demanda o necessitat d'un col·lectiu concret com aules d'immigrants, d'adults, casals de gent gran o biblioteques penitenciàries.

L'objectiu principal de la Central de Préstec durant aquest període fou crear un fons prou sòlid i atractiu pel conjunt de biblioteques del SLPC, i sobretot començar a vertebrar un sistema de préstec provincial i interprovincial que acabà concretant-se en el Servei nacional de Préstec Interbibliotecari actual.

2.2. Central de Préstec i Serveis Especials

L'any 2007, i en el marc de pla d'actuació en matèria de biblioteques 2004-2007, l'Àrea de Biblioteques de la Direcció General de Cooperació Cultural decidí dotar a la Central de Préstec d'una nova potencialitat i donar un nou i definitiu impuls a les seves activitats donats els òptims resultats dels anys 2002-2006 durant els quals s'havien quintuplicat els fons prestables, el servei de préstec interbibliotecari s'havia consolidat (i la Central havia passat a coordinar-lo a nivell nacional) i s'havia iniciat un servei de redistribució, a través del qual les biblioteques fornien les seves col·leccions amb els documents que la Central de Préstec redistribuïa.

La nova Central de Préstec (ara Central de Préstec i Serveis Especials) tenia un protagonisme específic dins el Pla 2004-2007, en la part que aquest buscava 'definir, potenciar i enfortir instruments bibliotecaris col·lectius en el doble vessant organitzatiu i tecnològic'⁶. El Pla basat en els principis de la cooperació, la complementarietat, la proximitat en la gestió i l'organització de les biblioteques en xarxes territorials buscava articular el SLPC en xarxes territorials, homogènies i sostenibles, a partir de la cooperació entre les administracions autonòmica i local (Diputacions i municipis) amb responsabilitats en aquest àmbit, d'acord amb el marc legal vigent.

En el marc d'aquesta nova etapa, la Central de Préstec i Serveis Especials canvià de seu per a donar resposta als seus nous objectius, i es traslladà a l'Hospitalet de Llobregat, on en l'actualitat ocupa uns 2.000 m² amb una capacitat de dipòsit de més de 21.000 metres lineals.

⁶ Acord de Govern per a la millora i modernització del Sistema Bibliotecari de Catalunya: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. Barcelona 20 juliol 2004.

2.2.1 Missió i funcions

Malgrat que els objectius eren molt similars als de l'etapa anterior (1999-2007), les funcions i serveis que oferí la nova Central de Préstec es dividiren en dues línies d'actuació principals i es van enunciar de la següent forma:

1. Col·lecció

- a) Gestionar fons obsolets i de baix ús esporgats i/o deseleccionats de les biblioteques del SLPC, així com les donacions d'importància de particulars.
- b) Tractament bibliogràfic dels fons procedents del Dipòsit Legal de la província de Barcelona.
- c) Redistribució de fons duplicats, sobrers i/o no pertinents o no susceptibles de formar part de la col·lecció de préstec de la Central.
- d) Gestió integral d'una col·lecció documental equilibrada i enciclopèdica amb l'objectiu d'oferir un fons prou atractiu per a les biblioteques públiques (i escolars) del país
- e) Crear diversos fons específics i mòbils per a cobrir necessitats detectades al voltant del nou panorama social general per la immigració i la mobilitat de la població, així com per acomplir aquelles missions encomanades a la biblioteca pública.

2. Serveis

- a) Coordinar i supervisar el Servei nacional de Préstec Interbibliotecari
- b) Oferir les col·leccions bibliogràfiques i audiovisuals com a element de suport a les polítiques documentals de les biblioteques del SLPC.
- c) Elaborar directrius i protocols en matèria de polítiques de deselecció a les biblioteques públiques i escolars.
- d) Assessorament en polítiques de fons de baix ús i esporgada a les biblioteques del SLPC.
- e) Etc.

Malgrat que , com ja s'ha mencionat abans, la majoria de serveis ja es realitzaven en l'etapa anterior, l'addenda funcional i la menció dels 'serveis especials' a la Central de Préstec anava dirigida a cobrir de forma específica i integral aquelles necessitats que es detectessin en el si de la biblioteca pública en pro del foment de la lectura i l'accés al coneixement dels sectors de la població amb més dificultats i menys possibilitats d'un accés habitual a les col·leccions i/o activitats de les biblioteques públiques del país.

L'estudi en profunditat dels treballs i investigacions més actuals en aquest àmbit dibuixaven un catàleg de necessitats excessivament ampli però amb un denominador comú de fons -ja detectat també en l'àmbit educatiu-: els sectors amb més problemes d'accés a la biblioteca i als seus fons bibliogràfics eren bàsicament tres: a) col·lectius d'immigrants de països amb llengües minoritàries al país d'acollida, b) poblacions de països de la Unió Europea i de zones properes i c) un col·lectiu molt heterogeni format per persones amb dificultats de mobilitat, discapacitats intel·lectuals lleus, poblacions recluses amb un alt índex d'analfabetisme i un magma molt nombrós de persones amb un nivell d'alfabetització que dificultaven el gaudi ple de l'experiència lectora o de l'aprenentatge d'una llengua com, per exemple, el català o, fins i tot, el castellà.

La missió principal d'aquesta nova fase de la Central de Préstec anava dirigida, doncs, a cobrir aquests 'serveis especials' i es centrà en la creació -amb un fort impuls econòmic- de tres⁷ fons específics de forma molt planificada i sostinguda en el temps:

1. Fons de llengües minoritàries.

El fons es creà amb un doble objectiu. Primer, posar a l'abast de les biblioteques del SLPC un fons en les llengües dels col·lectius d'immigrants residents a Catalunya. El segon, dotar a les biblioteques públiques catalanes que haguessin de servir als col·lectius d'immigrants de la seva àrea d'influència, materials d'ajuda a la immersió, és a dir, materials que aportin a aquests col·lectius el coneixement del nostre país, dels seus recursos i també d'ajuda en l'aprenentatge de les llengües catalana i castellana. La col·lecció actual és formada per

⁷ Així mateix, també es crearen petites seccions de lots temàtics per donar suport als centres educatius a través de la biblioteca, i sobretot començà a prendre forma el nou fons de lots per a clubs de lectura, actualment és un dels més actius de la Central, amb diferents exemplars d'una mateixa obra en català, castellà, anglès, francès, alemany i italià, per a adults, infants i joves.

10.000 documents en 19 llengües, amb el predomini de: anglès, àrab, búlgar, urdú, xinès, polonès,...

2. Fons d'aprenentatge de llengües de la Unió Europea

L'objectiu principal d'aquest fons fou reforçar, en localitats d'afluència turística estacional, després es reesituaria als principals nuclis urbans, col·leccions documentals de literatura (novel·la i conte), audiovisuals i documents, per cobrir les necessitats dels col·lectius de persones immigrades de la resta de la Unió Europea i països properes. Aquest fons o col·lecció tindria com a objectiu completar els fons de les biblioteques públiques catalanes.

3. Fons de lots lectura fàcil, lletra gran i audiollibres

3. Els lots de lectura fàcil de la Central de Préstec: origen, evolució i èxit

La gran novetat, i el principal objectiu, de la nova etapa que s'obrí a la CePSE el 2007 fou focalitzar el seu servei en un tipus d'usuari/lector que, fins el moment, no havia rebut tot l'interès i els esforços de la biblioteca pública malgrat la seva significació social, i sobretot allò al Manifest de la IFLA/UNESCO sobre la biblioteca pública sobre el fet que "cal oferir serveis i materials específics a aquells usuaris que, per alguna raó, no poden utilitzar els serveis i materials habituals, com és el cas de minories lingüístiques, persones amb discapacitats, hospitalitzades o empresonades."⁸

Com ja s'ha esmentat abans, aquest tipus d'usuari o *target* de la lectura pública ja s'havia contemplat i estudiat abans (de fet a la Central de Préstec ja s'havien elaborat i seguien creant-se lots per aules d'adults o centres penitenciaris de lots de literatura adaptada). Allò que havia canviat era la voluntat inequívoca i l'impuls que es volia donar a aquest servei, tant en l'aspecte professional com -sobretot- en l'econòmic. L'afegit de 'Serveis especials' responia -sens dubte- aquesta nova missió d'atendre necessitats lectores específiques.

3.1 Perfil d'usuari/lector

⁸ Manifest de la IFLA/UNESCO sobre la biblioteca pública. (Traduït pel Grup de Biblioteca Pública del Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentació de Catalunya). Barcelona : COBDC, 1994
< http://www.cobdc.org/publica/manifestos/manifest_bp.html> [Consulta: 7.3.2018]

El lector o usuari de lectura fàcil no responia, ni respon, a un perfil únic. Allò que el fa especialment sensible a l'atenció del món de la informació i de la cultura, i en aquest cas de l'àmbit de la lectura pública, és el seu difícil accés a materials de lectura i/o coneixement des d'un punt de vista d'aprehensió i comprensió del text.

La casuística de persones susceptibles d'emprar i llegir materials de lectura fàcil és molt variada com complexa en el seu tractament. El col·lectiu de persones a les que va dirigida la lectura fàcil comprèn des de primers lectors que tenen dificultats en la comprensió de determinats textos literaris com aquelles persones que han sortit d'un últim nivell d'analfabetisme i requereixen materials textuais on l'adaptació els faci més comprensibles. En el mateix col·lectiu també es troben persones arribades fa poc al país amb un nivell molt bàsic de l'idioma, que necessiten adaptacions on siguin protagonistes elements com notes o glossaris al peu per ampliar vocabulari o per aprofundir en un terme de difícil comprensió. A banda d'alfabetitzats recents, primers lectors o la persona immigrada amb problemes d'aprenentatge de la llengua nadiua, dins el col·lectiu de lectura fàcil es troben persones amb discapacitats intel·lectuals lleus que troben en aquests materials un suport imprescindible per a la seva experiència lectora.

Malgrat la dificultat d'establir un lector tipus, el denominador comú que hi ha rere l'ús dels materials de lectura fàcil per tots aquests lectors i d'altres no esmentats, és que aquests llibres o materials són la porta⁹ a dos escenaris i horitzons contrastats. En primer lloc, els llibres de lectura fàcil han estat el trampolí des del qual aquests lectors han pogut assolir un nivell superior de lectura, de comprensió lectora, d'aprehensió del coneixement i, en definitiva, de millora de l'experiència lectora a tots nivells. No entrarem a mencionar els altres beneficis com seria l'augment de la confiança personal, l'accés a estudis superiors o un dels estadis menys comentats i contrastables com el simple gaudi personal o felicitat, que de ben segur experimenten aquests lectors a mesura que augmenta la seva perícia i capacitat lectora. L'altre escenari és que els materials de lectura fàcil no són un destí en si mateixos sinó que són un punt de partida, són l'eina per accedir a un altre estadi de l'experiència lectora, i per tant de coneixement. En la pràctica totalitat, a excepció de discapacitats intel·lectuals greus o severes, els usuaris de lectura fàcil ho són de forma transitòria abans d'emprendre el camí cap altres horitzons lectors, de la mena o la dificultat que siguin.

⁹ En referència a les afirmacions de Glòria Pérez Salmerón, en el marc dels 15 anys de l'Associació de Lectura Fàcil, quan afirmà que "la Lectura Fàcil és la porta de l'accés significatiu a la informació".

3.2 Posada en marxa: col·lecció i servei

La relació de la Central de Préstec i la lectura fàcil s'inicià en el marc del nou programa de serveis cap a finals del 2007. A banda dels quatre fons específics (llengües minoritàries, aprenentatge de llengües i lots de suport per a biblioteques escolars i lots per a clubs de lectura), a les darreries de 2007 es prengué la decisió d'implementar un nou servei de préstec de lots per a clubs de lectura fàcil. La iniciativa venia avalada no sols pel projecte funcional en si, sinó que responia a una necessitat copsada¹⁰ a través del contacte amb les respectives xarxes de biblioteques, i a través d'estudiar les nombroses desiderates que rebia la Central de Préstec, font d'informació molt valuosa perquè permetia (i permet encara avui dia) copsar les necessitats que es viuen a les biblioteques del SLPC. Així doncs, la decisió d'implementar aquest nou servei, i sobretot l'abast de l'impuls, van néixer de la confluència d'una necessitat palpable d'aquests materials en nombroses biblioteques (a través de les desiderates) i la pròpia voluntat de la Central de Préstec i del Servei de Biblioteques d'implantar un servei d'aquest tipus de materials.

3.2.1 Col·lecció

La idea primera fou crear i sostenir un fons permanent i mòbil de lots de lectura fàcil que respongués a la necessitat latent a les biblioteques públiques catalanes, i a la seva societat. Les previsions del servei preveien que pel període 2008-2016 caldria comptar amb un fons no inferior a 180 títols i una col·lecció total d'uns 3.500-4.000 exemplars, sempre que el pressupost respongués a les necessitats i no patís alteracions.

La composició dels lots s'establí entre 15 o 22¹¹ exemplars del títol seleccionat, físicament es disposarien en un contenidor per tal que la seva preservació temporal als dipòsits de la Central de Préstec i el seu transport a les biblioteques fos el més òptim i pràctic possible. Un incís. El gran gruix de la col·lecció de lectura fàcil el formaven els lots o col·leccions mòbils de préstec però els responsables del servei també consideraren l'adquisició de 2 o 3 exemplars més per cobrir peticions individuals de préstec interbibliotecari als altres fons de la Central, sobretot el fons general.

¹⁰ L'any 2007 no existia un cens 'oficial' sobre clubs de lectura o aules de lectura, però arran de l'experiència diària, la procedència de les desiderates i, sobretot, del contacte diari amb els centres peticionaris i receptors de lots al llarg dels anys s'ha anat confegint un mapa de les prop de 140 biblioteques, entitats i centres, que permeten fer una radiografia força fidedigne i real dels clubs de lectura fàcil existents a Catalunya.

¹¹ La mitjana, finalment, seria de 20.

La posada en marxa del nou servei de préstec de lots i (posterior clubs) de lectura fàcil fou una aposta professional i de servei públic però, sobretot, fou una important inversió econòmica (veure gràfic). Tots els pressupostos de la Central de Préstec des del 2007 fins a l'actualitat han destinat una quantitat mínima per la despesa en aquests materials, sobretot per cobrir les expectatives, i respondre des d'un primer moment a un ritme i un creixement espectacular en les peticions. A excepció de la inversió inicial dels anys 2007-2008 amb l'adquisició de gairebé 60 nous títols de lots de lectura fàcil amb un cost al voltant dels 9.500 euros, la mitjana de despesa anual per materials de lectura fàcil ha estat d'entre 2.800-3.200 euros (8-13 nous lots a l'any), tot depenent del nombre d'exemplars per lots ja que en alguns casos s'optà per fer lots de 15 exemplars i en d'altres de 22, sent 20 l'estàndard habitual.

Pressupost adquisició Lectura Fàcil 2007-2017

ANY	Pressupost	Títols	Exemplars
2007	2.542	15	255
2008	6.909	44	660
2009	2.882	14	240
2010	4.995	19	400
2011	3.000	13	254
2012	3.000	10	243
2013	4.000	17	407
2014	2.550	9	198
2015	2.000	7	175
2016	2.000	7	173
2017	2.000	7	169
TOTAL	35.878	162	2.999

Programat el servei, i comptant amb els recursos adients, allò que calia determinar era quins materials adquirir, a quina distribuïdora o llibreria adquirir-los i si calia comptar amb la figura d'un prescriptor o assessor en aquesta matèria. En el cas de la lectura fàcil (en d'altres fons ha estat més difícil), la Central de Préstec -a banda de disposar de les indicacions de la Secció de Gestió de la Col·lecció del Servei de Biblioteques- tingué la sort de comptar amb l'Associació de Lectura Fàcil. Creada, qui ha exercit una influència cabdal i gran mestratge, i no sols ha subministrat la majoria dels nous fons, sinó -i més important- ha proporcionat una ajuda inestimable en les tasques de prescripció lectora.

Els lots de lectura fàcil es van concebre per a 20 exemplars, encara que depenent de si es duplicaven o triplicaven la ràtio per lot podia baixar a 15 o a 22 exemplars tot depenent de la necessitat detectada prèviament. En els casos de lots especialment indicats per aules de lectura infantil, els lots es crearen amb més exemplars mentre que els concebuts per aules d'alfabetització de centres penitenciaris, centres d'educació especial o aules de formació d'adults, els lots solien tenir menys exemplars. Aquesta distinció o l'assignació de més o menys exemplars per cadascun dels lots no fou un element fix car amb l'experiència, però sobretot amb la demanda, alguns dels clubs es duplicaren o s'hi afegiren més exemplars.

La tipologia dels lots, i posteriors clubs, ha estat marcada majorment per l'oferta editorial. Malgrat que és un tema també plantejat a les conclusions, els fons de lectura fàcil, així com les activitats que hi van aparellades a les biblioteques, escoles, centres penitenciaris, etc. han estat condicionats per un reduït catàleg de títols. Si bé és cert que amb els anys ha augmentat el nombre d'editorials i segells que han apostat per la lectura fàcil, l'oferta continua segueix sent molt desequilibrada respecte les necessitats i la demanda real.

Això ha suposat entre d'altres qüestions que la lectura fàcil hagi estat un terreny on sovint han confluït o on s'hi ha inclòs materials o llibre que no eren de lectura fàcil *stricto sensu*. Versions reduïdes o revisions de clàssics de determinades editorials han rebut l'etiqueta de lectura fàcil quan, en realitat, i assumint les característiques d'allò que marca la l'ALF¹² i les *Directrius*, eren més aviat adaptacions per determinats lectors (sobretot infantils i juvenils) on es troben a faltar alguns dels elements propis i característiques de la lectura fàcil.

La tipologia dels lots, com dèiem, ha hagut d'anar a remolc de l'oferta editorial, i sobretot de la disponibilitat d'aquests títols tant en català com en castellà. La situació (i diversitat) lingüística del país i els destinataris d'aquests materials, sobretot en el cas dels col·lectius d'immigrants i de les poblacions penitenciàries, ha marcat la política d'adquisició de la Central de Préstec. En el cas dels títols en castellà, s'ha buscat que hi hagués una traducció al català, i a la inversa, s'ha intentat adquirir aquells títols que tenien ambdues versions. La decisió d'incorporar títols en les versions català-castellà suposà una aposta

¹² Segons l'ALF, els texts de lectura fàcil han d'incloure imatges o il·lustracions descriptives del text; han de disposar gràficament el text en bandera a la caixa de text; les línies han de respectar les unitats sintàctiques dels textos; i els marges i l'interlineat han de ser prou amples. Vid. "Com és un text LF?"

<<http://www.lecturafacil.net/info/que-es-la-lectura-facil-lf/>> [Consulta 7.03.2018]

arriscada, sobretot per la duplicitat en la despesa, però a la llarga resulta ser una decisió molt encertada car la situació lingüística del país amb tota la seva complexitat afavoriren la petició dels lots en ambdues llengües.

Així doncs, i com exemple, del catàleg de títols, -sobretot de la secció de clàssics (Verne, Stevenson, Twain o Wilde, entre d'altres)- s'han adquirit, i fins i tot, duplicat lots tant en castellà com en català. D'aquesta forma es donava cobertura a les necessitats tant des de l'àmbit escolar com des del penitenciari o el de l'aula d'alfabetització o d'adults.

L'oferta editorial, com es deia, ha condicionat la configuració d'un fons que en l'actualitat disposa de la pràctica totalitat de títols existents al mercat. En aquest sentit, la voluntat inequívoca de la Central de Préstec d'esdevenir un centre de referència en aquest tipus de materials, unit a la seva vocació de 'biblioteca de biblioteques', ha merescut la seva designació com a *biblioteca dipositària* de lectura fàcil per part de l'Associació de Lectura Fàcil dins el mapa de Lectura Fàcil¹³.

En l'actualitat (març 2018), la Central de Préstec i Serveis Especials compta amb 162 lots de lectura fàcil que proporcionen servei a més de 200 clubs de lectura permanents o ocasionals, segons la biblioteca, l'escola, biblioteca penitenciària o aula d'alfabetització. La col·lecció està formada per 125 títols únics, dels quals 37 tenen la seva versió catalana o castellana dependent. En alguns casos s'han duplicat els lots, sobretot en l'àmbit o el gènere clàssic ja que són les obres més susceptibles de tenir un ús polivalent tant per la seva vàlua literària com pels continguts i els valors que d'ells emanen. Obres com *Dràcula*, *El Dr. Jekyll i Mr. Hide*, *l'Illa del tresor* o *Moby Dick* tenen una demanda assegurada mentre que d'altres títols tenen destinataris més exclusius.

El catàleg de títols i lots de lectura fàcil, així com el de l'aprenentatge de llengües, temàtics o clubs de lectura literaris per adults i joves és consultable a través d'un programari per a la gestió del préstec interbibliotecari (Cepselots¹⁴), que permet conèixer l'oferta, fer les peticions i dur a terme una previsió amb calendari de les activitats a programar amb els lots i clubs.

3.2.2 Préstec i difusió

¹³ Mapa de Lectura Fàcil. Associació de Lectura Fàcil
<<http://mapalf.lecturafacil.net/index.php>> [Consulta 7.03.2018]

¹⁴ Cepselots <https://cepselots.cultura.gencat.cat/login.aspx?ReturnUrl=%2f>

En termes de préstec, els lots i els clubs de lectura fàcil de la Central de Préstec han estat un èxit absolut des de l'inici de la posada en marxa del servei el 2007-2008. L'evolució en el préstec i l'ús dels materials de lectura fàcil ha estat sempre positiva, a excepció de l'any 2015 per qüestions alienes al servei, arribant al 2015-2016 a quotes de gairebé un 100%, i durant l'exercici 2017, fins i tot, arribant a un 125%.

Indicadors préstec de lots Lectura fàcil 2007-2017

Centre	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Total
Biblioteques	33	34	61	50	101	129	137	128	152	179	1004
Bibliobusos		3	6	2	1			1	1	2	16
Penitenciaris		3	1	11	14	8	5	3	5	9	59
Escoles			1	1					4	6	12
TOTAL	33	40	69	64	116	137	142	132	162	196	1091

L'anàlisi dels indicadors de préstec permeten fer una radiografia fidedigna de la situació de l'ús d'aquests materials dins el Sistema de Lectura Pública de Catalunya. De la taula, per exemple, es desprèn que en els darrers anys s'ha experimentat un augment en positiu d'un gairebé 25-30%, tant en el préstec a biblioteques com en el centres educatius (escoles, aules d'alfabetització, etc.).

Tot i això, i gràcies al contacte amb responsables de biblioteques i conductors de grups de lectura, s'ha pogut escatir que un % força elevat de préstecs que figuren en nom de les biblioteques públiques es peticionen i es presten a centres educatius (escoles, instituts o aules de formació i alfabetització) de l'entorn de la biblioteca, tal i com també s'ha pogut comprovar amb les xifres de préstec i el cens 'oficiós' de clubs de lectura fàcil existents a Catalunya.

Aquest anàlisi evidencia tres fets força indicatius. En primer lloc la capillaritat dels serveis de biblioteca pública en els diferents territoris de Catalunya, i en definitiva, de la creixent inserció de la biblioteca pública com element de cohesió social, tant a nivell cultural com a nivell educatiu. La biblioteca pública, doncs, va cobrint les seves expectatives en pro de la biblioteca social, a través del seu rol com element inclusiu.

En segon terme, evidencia de forma clara el rol de la Central de Préstec i Serveis Especials com unitat d'abast nacional en favor del foment de la lectura, i sobretot el seu paper com a 'biblioteca de biblioteques' proporcionant d'aquells materials a les biblioteques públiques, escolars, etc. per tal que aquestes duguin a terme la seva missió, tal i com esmenta el *Manifest* de 1994. En últim terme, aquest increment sostingut palesa un interès que no és unívoc, sinó que planteja un espectre molt més ampli, i que per tant necessita -sens dubte- una resposta encara més ferma per part de l'administració pública i dels sectors editorials, i de la cultura en general.

Les raons que explicarien, doncs, l'èxit del servei de lots de lectura fàcil serien, bàsicament, quatre:

- a) Existència d'una demanda creixent a la societat (i a les biblioteques) de materials de lectura fàcil.
- b) Capacitat de lideratge i voluntat de servei de suport de la Central de Préstec en el si del Sistema de Lectura Pública de Catalunya
- c) Major integració de la biblioteca pública en el teixit educatiu i social a Catalunya.
- d) Creixent conscienciació en l'àmbit de la biblioteca pública del rol de la lectura fàcil com element integrador en pro d'una biblioteca inclusiva i social.

4. La Central de Préstec com a referent de la biblioteca inclusiva a Catalunya

A partir de 2007-2008 el programa funcional de la Central de Préstec i Serveis Especials tenia com a leitmotiv principal el suport a les biblioteques del SLPC de fons bibliogràfics per a cobrir les necessitats d'aquelles poblacions formades per minories lingüístiques i, especialment, aquells col·lectius amb més dificultats en l'accés a la informació i la lectura. Un accés no sol físic, sinó també, i sobretot, de comprensió, aprehensió i interpretació d'allò llegit i de l'experiència lectora. La Central endegava, doncs, un seguit d'accions i serveis en favor de l'assoliment en ple del rol de biblioteca inclusiva, i en definitiva, social. La Central de Préstec i Serveis Especials (CePSE), com a 'biblioteca de biblioteques, ha assumit, i ha acomplert en gran mesura, des d'aleshores la missió que es marcà fa ja una dècada de liderar les polítiques en termes de col·lecció i serveis en favor de la biblioteca

inclusiva a través dels lots -no sols- de lectura fàcil, sinó també de lletra gran, de fons multiculturals, d'aprenentatge de llengües, etc.

L'activitat quotidiana, i l'aposta diària per la millora del servei, ha permès que la Central de Préstec sigui referència en la constitució de lots i materials de lectura fàcil, i que aquests estiguin a disposició dels col·lectius que més els necessiten gràcies a una col·lecció en continu creixement i millora. Una col·lecció que any rere any ha augmentat no sols en nombre de títols i exemplars, sinó en diversitat. La Central de Préstec ha buscat la universalitat en el servei, gràcies en part a la magnífica i abnegada feina de desenes i centenars de professionals de tots els àmbits, des de bibliotecaris, educadors i formadors fins a editors que ens consultaven quins títols es podrien adaptar per tal que aquests tinguessin una demanda determinada.

Pel que fa a la biblioteca inclusiva, el rol de la Central de Préstec en l'àrea o l'àmbit del fons és primordial. Per un costat abasteix d'un fons únic i molt ampli de documents no sols de lectura fàcil, sinó també de lletra gran, llengua de signes, llibres en Braille, audiollibres, etc. Així doncs, les col·leccions i serveis que proporciona la CePSE és un element a tenir en compte de cara a l'optima planificació de l'adquisició de materials en el si del SLPC ja que les biblioteques, escoles o aules poden planificar una adquisició o despesa concreta sobre la certesa que la resta de materials els poden demanar a la Central de Préstec.

Sovint es parla que una part dels projectes a favor de la biblioteca inclusiva, i en definitiva de la biblioteca social són un mer decàleg de bones intencions. La realitat és més tossuda i evidencia que a Catalunya s'està treballant bé¹⁵, o molt bé segons el prisma, en favor de la biblioteca inclusiva: el rol de la Central de Préstec així ho palesa. La Central de Préstec, però, és només una baula de la cadena, d'un teixit social i cultural que pren consciència del que significa la lectura, l'aprenentatge i l'educació, en resum, per a milers de persones que volen accedir al coneixement, a la ficció o a la meravellosa experiència de la lectura dins uns paràmetres d'absoluta normalitat.

En el cas de la Central de Préstec com unitat de suport en pro de la biblioteca inclusiva, malgrat no gaudir del contacte directe amb el lector final, els nostres interlocutors habituals (biblioteques, escoles, aules, casals de gent gran, etc.) ens informen que el servei, a banda d'imprescindible, és excel·lent però que, així i tot, encara es queda curt en determinats casos. En aquest sentit, i malgrat la constatació i recompensa positiva d'un

¹⁵ Tal i com ha quedat palès dels continguts i experiències tant a la Jornada "Biblioteques inclusives", celebrada el novembre de 2016 com a la 7a Jornada de "Biblioteca pública i cohesió social" de març del 2017.

bon servei sempre ens resta aquest darrer comentari com a factor que ens impel·leix a millorar dia a dia en el nostre compromís perquè la lectura, i tot allò que implica, arribi a tothom sigui quina sigui la seva situació personal.

5. Conclusions i reflexions per un futur (no molt llunyà)

L'anàlisi de l'experiència dels lots de lectura fàcil de la Central de Préstec proporciona tres conclusions força clares, i dues reflexions per un futur no molt llunyà.

La primera conclusió és que actualment, i de forma sostinguda en el temps (cinc anys aproximadament), existeix una demanda creixent de materials de lectura fàcil en diversos sectors socials. La disparitat de col·lectius (i d'interessos) ha obligat a les institucions i entitats implicades a organitzar multitud de clubs de lectura, trobades, grups, etc. que responguin, precisament, a pal·liar i cobrir aquestes necessites informatives i/o culturals de sectors importants de la societat.

La segona conclusió és que la Central de Préstec i Serveis Especials treballa des de fa ja una dècada (2007-2008) per donar resposta i sortida a aquesta demanda, així com d'altres relacionades (fons multiculturals, llengües minoritàries, aprenentatge de llengües, etc.).

El rol assumit per la CePSE des de la seva renovació operativa ha estat, precisament, el d'assumir el seu paper com a unitat de suport de les biblioteques que formen part de la SLPC, i sobretot assolir algunes de les missions *ideals* del *Manifest* del 1994, que l'apropen al que avui es coneix com a biblioteca inclusiva.

L'aposta ferma i els resultats exitosos no sols palesen un element de valor afegit en favor de la biblioteca inclusiva i social, sinó que han convertit a la Central de Préstec en un punt de referència en el mapa de la lectura pública com a biblioteca dipositària de lectura fàcil, fet que ha permès, en nombrosos casos, guiar la política d'adquisicions de lectura fàcil de nombroses biblioteques del SLPC.

En aquest punt cal tenir present dos fets que poden semblen menors però que tenen una gran i determinant importància en la confiança dipositada en la Central de Préstec: la gratuïtat del servei, sufragat en exclusiva, pel Servei de Biblioteques de la Generalitat de Catalunya i una excel·lent logística del préstec interbibliotecari.

La tercera, i darrera, conclusió és que existeix una clara voluntat per part de tots els agents implicats (institucions públiques, biblioteques, escoles, entitats del Tercer sector, etc.) per

ampliar, millorar i explotar al màxim les potencialitats de la biblioteca pública com a biblioteca inclusiva, i com a màxim exponent d'allò que es reclama com a biblioteca social.

Vistes i examinades les conclusions, és preceptiu també un espai per a les reflexions finals, algunes crítiques. Malgrat que la voluntat de les administracions i institucions públiques per avançar en aquesta línia d'èxit és clara, cal dir que segueix sent insuficient pel que a tres eixos clau.

Primer: cal un major i definitiu impuls per a l'ajut a la compra de recursos bibliogràfics a tots nivells, des del bibliotecari passant per l'escola i acabant als centres de formació d'adults o als centres penitenciaris.

Segon: cal un posicionament clar i, sobretot, un programa real (no ideal) de creació i desenvolupament de biblioteques escolars (amb els seus respectius professionals al capdavant) que gestionin les necessitats abans comentades respecte la lectura fàcil, etc.

Tercer: és indefugible i imprescindible un ajut institucional ferm i decidit per l'edició de materials en lectura fàcil, tant en la forma de compra de drets com en les tasques d'adaptació, etc. El cost de l'edició de materials i obres de lectura fàcil és excessivament oneros i poc rendible, econòmicament.

Per últim, una darrera reflexió. En aquest cas una crítica a aquells grans professionals (editors, crítics, docents, autors, creadors, fins i tot, bibliotecaris, etc.) que menystenen la lectura fàcil pel fet de considerar l'adaptació d'una obra literària com un greuge per a la literatura en majúscules. Cal que tinguin present (considerem que cal més pedagogia) que, en primer lloc, els lectors amb dificultats d'accés a la informació, al coneixement o a la cultura tenen tot el dret a poder-hi accedir, i en segon terme, i potser més important, que reflexionin que s'està davant de lectors (persones) amb dificultats transitòries que, probablement i depenent dels seus primers contactes amb la literatura, utilitzaran o no la lectura fàcil com a trampolí per altres fites lectores, i que aquesta experiència lectora els servirà -en molts casos- de refugi, de paradís (com Borges) o d'una manifestació de llibertat (Lessing) i de felicitat, què és, en definitiva, l'anhel superior que a tots ens mena.